

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЙНИХ ЗАКЛАДІВ: ЗАКОРДОННИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Поливода Дарія

Онiпко Т. В. – науковий керівник, д.і.н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»

Анотація. У дослідженні проаналізовано й узагальнено закордонний та вітчизняний досвід впровадження інноваційних технологій у музейну практику.

Ключові слова: музей, інновації, інноваційні технології, інтерактивність, веб-сайт, музейний портал, 3D-технології, сенсорний інформаційний кіоск, віртуальний музей.

Постановка проблеми. При визначенні перспектив музейних закладів України важливо враховувати вплив соціальних комунікацій у глобальному просторі і, відповідно, зміни у впливі музеїв на гуманітарне середовище сучасного суспільства.

Аналіз основних досліджень. Аналізу результатів упровадження сучасних технологій у музейну справу в Україні присвячено розвідки ряду вітчизняних учених, з-поміж яких В. Банах, Т. Белохвастова, Н. Білан, Н. Василик, Р. Гураль, О. Дубенська, А. Знаменський, О. Зінченко, О. Кузьмук, С. Куценко, Н. Лук'янець, Р. Маньковська, І. Передерій, Н. Семергей, О. Харченко, Л. Чупрій та ін. Інновації в музейній практиці світу досліджують М. Белікова, Н. Василик, П. Вербицька, І. Іванюта, Є. Прокопенко, О. Салата, Л. Халецька, О. Черненко та ін.

Мета. Метою нашої роботи є аналіз досвіду використання інноваційних технологій музейними закладами світу та України.

Виклад основного матеріалу. З появою медіа та Інтернету роль музею в суспільстві суттєво трансформувалася. Нині основні функції поширення культури, що належали раніше музеєві, перейшли до засобів масової інформації (преси, телебачення й Інтернету). Водночас відбувається зростання ролі музею і музейних мереж у справі глобальної «трансляції» культурної спадщини. Таку «трансляційну» функцію сучасні музейні заклади світу набули з повсюдним запровадженням новітніх музейних технологій.

Наприкінці ХХ ст. почався так званий «музейний бум в Інтернеті». Упродовж 1970–1980-их рр. у США, Великій Британії та Франції створювалися онлайн-музейні системи інформації. На початку 1980-их рр. Міжнародна рада музеїв (ICOM) заявила про необхідність широкого впровадження інноваційних технологій у діяльність музеїв. У 1990 р. у Європейському дослідницькому центрі CERN була розроблена система WWW (World Wide Web, у перекладі з англійської – «всесвітня павутина»), що сприяло виникненню величезних за обсягом інформаційних ресурсів музейного характеру, вивело музейну комунікацію на глобальний рівень. У квітні 1995 р. на світовому ринку інформації

з'явився інтернет-сайт Міжнародної ради музеїв. Протягом останніх двох десятиріч тисячі музеїв світу приєдналися до глобальної мережі, створивши свої цифрові версії. Серед них – рекламні Web-сторінки або Web-сайти; пошукові музейні каталоги, електронні брошури музеїв, віртуальні музейні колекції за автором, напрямом, жанром мистецтва та ін. Нині активно діє єдина європейська мережа комп'ютерних зображень Museum On Line.

Статистика останніх років, яка оперувала такими показниками, як популярність музею серед віртуальних і реальних відвідувачів, престижність музею, поінформованість суспільства про існування та діяльність музею, переконливо довела: в інформаційному суспільстві успішно конкурують з іншими закладами індустрії дозвілля ті музеї, які максимально повно й широко розповсюджують інформацію про себе. Наприклад, збираючись у туристичну подорож до Європи, пересічний громадянин України має змогу зазирнути в Інтернет і переглянути турсайти із загальною інформацією про ту чи іншу країну та її музеї, наприклад, про Союз національних музеїв Франції з тисячами яскравих зображень наявних у них шедеврів.

Музейні заклади України в умовах задекларованого державою євроінтеграційного курсу не мають права існувати й розвиватися поза спільноєвропейським інформаційно-культурним простором. Принагідно згадаємо, що ще у 2002 р. Кабінет Міністрів України затвердив «Програму розвитку музейної справи на період до 2005 року», в якій наголошувалося на підтримці з боку держави у справі імплементації новітніх інформаційних технологій (НІТ) у музейний сектор нашої країни. Тоді йшлося про необхідність активного впровадження в діяльність музеїв автоматизованих інформаційних технологій, зокрема створення комп'ютерної бази даних для проведення реставраційної наукової експертизи музейних фондів. Віднедавна музеї України почали активно приєднуватися до глобальної мережі. Так, за даними порталу «Музейний простір України», своє представництво в Інтернеті нині мають більше ніж 200 українських музеїв [1].

Деякі українські електронні музейні версії, наприклад, Музей історії Києва, Києво-Печерська Лавра, Віртуальний музей історії комп'ютерної науки й техніки і т. ін., виконані на високому професійному рівні. Привертають увагу такі українські культурні сайти, як www.antiq.com.ua, на якому організатори пропонують проєкт: «Усі музеї України – в Інтернет», що передбачає можливість безкоштовного розміщення інформації про будь-який музей України. Одним із найбільших українських культурологічних ресурсів в Інтернеті можна вважати сайт «Пам'ятки України», створений у 1999 р.

Особливо привертає увагу портал «Музейний простір України», головним завданням якого є мобілізація інтелектуального ресурсу музейної спільноти для розв'язання системних проблем музейної галузі (<http://prostir.museum/>). У березні 2006 р. в Інтернеті була зареєстрована громадська платформа «Український центр розвитку музейної справи». Головним завданням центру є розв'язання системних проблем музейної сфери. Усі охочі мають можливість доступу до вказаної платформи завдяки мережі «Facebook».

Нині кожен вітчизняний музей прагне посісти почесне місце у всесвітній інформаційній мережі. Але треба зазначити, що цей процес в Україні відбувається вкрай повільно з економічних причин, хоча й підтвердив у світі свою перспективність. Нині музеї України як скарбниці культурних цінностей і шедеврів мистецтва потребують інформаційної підтримки та яскравої реклами. Піклуючись про власний імідж, у музеях створюють Web-сторінки з детальною інформацією про експозиції. Однак не в усіх українських музеїв, на відміну від західних, сьогодні є власні сайти. До того ж більшість з адрес цих культурних установ в Інтернеті не претендують на звання «віртуальних музеїв»: це швидше стислі текстові рекламно-інформаційні сторінки.

Досліджуючи таке нове явище культури, як «віртуальний музей», ми передусім маємо на увазі відомі світові зразки цифрового музеетворення, наприклад, Британський музей, Лувр, Метрополітен-музей, тобто дуже коштовний продукт зусилля кращих спеціалістів. Спроби створити «віртуальний музей» зроблено і низкою українських музеїв. Наприклад, Національний художній музей України має свій сайт в Інтернеті. Він не лише містить інформацію про зміст експозиції музею, постійні виставки, музейні новини, але й «віртуальний тур» залами цього закладу [2].

Сучасні технології відкривають широкі можливості для організації віртуальних інтерактивних презентацій та виставок, зокрема в режимі On-line. Завдяки інноваційним технологіям стає можливою демонстрація тривимірних об'єктів (3D-технології) за допомогою будь-якого комп'ютера, з'єданого з Інтернетом. В Україні першим таким унікальним програмним продуктом є «Віртуальна екскурсія. Музей імені Богдана та Варвари Ханенків». Програма має два режими. Перший – це віртуальний аудіогід: демонстрація найцікавіших експонатів колекції; другий – вільний огляд: самостійне пересування залами Східної колекції музею. Програмний продукт простий у використанні й має дві версії – українську та англійську [3].

Зауважимо, що користувачі Інтернету – це, здебільшого, люди молоді, тобто ті, для кого вибір – піти до музею чи до бару – зважується часто безпосереднім враженням від побаченого чи почутого і для кого часто буває зовсім не зайвою елементарна інформація про саме існування якого-небудь музею, хоча він може бути тричі знаменитий, не кажучи про з'ясування його місця розміщення й складу колекції. Та навіть для переконливих поціновувачів музеїв постійно оновлювана інформація про новини виставкового і культурно-масового життя знайомого з дитинства музею, прочитана в Інтернеті, відіграє визначальне мотиваційне значення при побудові їхніх планів на найближчі вихідні. В інформаційно перенасиченому ХХІ ст. діє безкомпромісна формула: «Якщо музею немає в Інтернеті чи на шпальтах туристичних довідників-путівників – його взагалі немає» [4].

Існує разючий дисбаланс між ситуацією з музейними цінностями в Україні та можливостями новітніх інноваційних технологій. Тож назріла необхідність створити спеціальний загальнодержавний музейний орган, що має поєднати в

собі функції науково-дослідницької, маркетингової, координуючої діяльності. Ідеться передовсім про налагодження довготривалих плідних взаємин музеїв із представниками влади, ділових кіл, сфери туризму й освіти, різними закладами, ученими, митцями, закордонними колегами. В Україні, на жаль, не надто розвинута система електронних платежів. Майбутній відвідувач музею не може замовити квитки через Інтернет. За кордоном існує і така послуга, як купівля сувенірів та різної атрибутики музею в електронних магазинах музею, що допоки нам не доступне.

Висновки. Час інформаційно-технологічних змін висуває нові вимоги до музеїв, що вимагає подальшого впровадження інноваційних технологій. Застосування новітніх технологій у музейній практиці сприятиме оптимізації діяльності вітчизняних музеїв, поглибленню їх міжнародного співробітництва.

У музейників нині багато завдань, адже сприйняття музею як інформаційного закладу помітно змінилось, тому вони приділяють велику увагу інноваційним технологіям. Разом із тим фахівці музейної справи переконані в тому, що навіть в епоху суцільної цифровізації зникнення музеям не загрожує, адже люди, як і раніше, мають потребу в тому, щоб на власні очі побачити оригінал, а не його фотографії в мережі Інтернет.

Література

1. Лук'янець Н. М. Сучасні інформаційні технології як складова музейного менеджменту / Н. М. Лук'яненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/396>.
2. Національний художній музей України. Головна сторінка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.namu.kiev.ua/>.
3. Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.museum-ukraine.org.ua>.
4. Черченко О. Світові та українські музеї в умовах інформаційно-комп'ютерного суспільства / О. Черченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dspace.nbuv.gov.ua/.../08-cherchenko.pdf?...1>.